

TÓM TẮT VĂN BẢN NGHỊ LUẬN

BÀI TẬP

1. Bài tập 2, trang 119, SGK.
2. Có thể coi đây là một bài tóm tắt đoạn trích *Một thời đại trong thi ca* mà anh (chị) vừa được học không? Vì sao?

Đoạn nói về “tinh thần thơ mới” trong tiểu luận tuy ngắn nhưng khá xác đáng. Người viết cho rằng về đại thể, tinh thần thơ mới có thể gồm lại trong chữ “tôi”, với “một quan niệm chưa từng thấy ở xứ này : quan niệm cá nhân”. Và bài viết đã nói thắm thía về cái tôi “khổ sở”, “thảm hại” đó của thơ mới : “Đời chúng ta đã nằm trong vòng chữ “tôi”. Mất bề rộng ta đi tìm bề sâu. Nhưng càng đi sâu càng lạnh [...]. Thục chưa bao giờ thơ Việt Nam buồn và nhất là xôn xao như thế. Cùng lòng tự tôn, ta mất luôn cả cái bình yên thời trước”. Và tác giả đã viết một cách trân trọng, cảm động về lòng yêu quý tiếng mẹ đẻ của các nhà thơ mới : “Bi kịch ấy họ gửi cả vào tiếng Việt. Họ yêu vô cùng thứ tiếng trong mấy mươi thế kỉ đã chia sẻ vui buồn với cha ông [...]. Tiếng Việt, họ nghĩ, là tấm lụa đã hứng vong hồn những thế hệ qua. Đến lượt họ, họ cũng muốn mượn tấm hồn bạch chung để gửi nỗi băn khoăn riêng”.

(Theo *Từ điển văn học* (bộ mới), Sđd)

3. Đọc kĩ đoạn văn sau rồi trả lời câu hỏi ghi bên dưới :

Mở đầu là **phần lung khởi**, sau khi nêu một nguyên lí cơ bản làm nền tảng cho đường lối chính trị của nghĩa quân /.../, tác giả đi vào xác định những nhân tố chính đã góp phần tạo nên cộng đồng dân tộc Việt : một cộng đồng lãnh thổ, một nền văn hoá lâu đời, một phong tục tập quán riêng, và một lịch sử đầy những chiến công của anh hùng hào kiệt... Những nhân tố này đã quyện lại như những truyền thống tinh thần bền vững, khiến cho quốc gia Đại Việt không những tồn tại mà còn đứng ngang hàng với các đế chế Trung Hoa. **Phần tiếp theo**, vạch trần tội ác của giặc /.../ đã đem quân tràn xuống cướp phá giang sơn Đại Việt. Bọn chúng đã gây không biết bao nhiêu tội ác rừng rợn, đẩy muôn dân xuống vực thẳm, vơ vét của cải, hoành hành ngang ngược, khiến cho tất cả người, vật, cây, cỏ... không loài gì có thể sống còn. **Phần thứ ba**, trình bày quá trình phát triển của khởi nghĩa /.../, từ lúc ý chí cứu nước còn nung nấu trong tâm trí vị thủ lĩnh nghĩa quân, đến

những bước chuẩn bị của ông về mặt tinh thần tu tướng : /.../. Rồi những khó khăn chồng chất và những thất bại nặng nề buổi đầu. Tuy vậy vẫn không gì ngăn nổi xu thế lớn lên của nghĩa quân về sau, nhờ biết /.../, nhờ biết vận dụng sáng tạo và linh hoạt chiến lược /.../, quyết giữ vững không rời ngọn cờ nhân nghĩa. **Phần thứ tư**, cũng là phần dài nhất, là những trận thắng oanh liệt của nghĩa quân ruổi dài từ Nam ra Bắc, song song với những thất bại làm kinh hoàng bỏ vía kẻ thù, cho đến tận lúc chỉ còn lại một nhóm quân giặc trong thành /.../, đành phải cởi giáp hàng phục. **Mấy câu kết ca ngợi bước biến đổi phi thường mà cuộc khởi nghĩa đã mang lại cho xã tắc : /.../. Tác giả khẳng định dứt khoát đây là một chiến công có ý nghĩa tái tạo, đổi đời, và góp phần giữ cho nhân dân ta /.../.**

(Theo Từ điển văn học (bộ mới), Sdd)

Câu hỏi :

a) Đó là đoạn văn được viết ra để tóm tắt văn bản nghị luận nào ? Bằng cách nào mà anh (chị) có thể xác định được văn bản cần tóm tắt ? Từ đó, anh (chị) có thể học được bài học gì trong việc tóm tắt văn bản nghị luận ?

b) Trên cơ sở văn bản *Đại cáo bình Ngô* đã học, hãy điền các từ ngữ thích hợp vào những chỗ có dấu /.../.

GỢI Ý LÀM BÀI

1. a) Vấn đề và mục đích nghị luận của văn bản *Xin đừng lãng phí nước*, có thể nói, đã thể hiện rõ ngay ở đầu đề. Tác giả muốn, qua bài viết, bàn về một thực trạng rất đáng lo lắng, bản khoản : Trong đời sống, còn nhiều người chưa thấy rõ cần phải tiết kiệm nước và vì thế, vẫn sử dụng nước một cách lãng phí. Bằng các luận cứ rút ra từ lí lẽ và thực tế, tác giả muốn đi tới mục đích là kêu gọi mọi người hãy đừng lãng phí nước, hãy biết giữ gìn nguồn nước quý giá cho hiện tại và cho cả tương lai.

b) Văn bản đưa ra các luận điểm :

– Dùng nước mà không giữ gìn, không tiết kiệm là nhầm lẫn, là có tầm nhìn hạn hẹp, bởi vì :

+ Nguồn nước ngọt trên trái đất chỉ có hạn, trong khi dân số trên trái đất lại không ngừng tăng lên.

+ Ngay trong hiện tại, đã có nhiều nơi thiếu nước sạch để dùng.

– Vì thế, hãy đừng lãng phí nước, hãy biết giữ gìn nguồn nước.

c) Có thể tóm tắt văn bản đó bằng ba câu :

Quan niệm rằng, trong đời sống, có thể dùng nước mà không cần giữ gìn, tiết kiệm là một sự nhầm lẫn của những người có tầm nhìn hạn hẹp. Bởi nguồn nước ngọt trên trái đất chỉ có hạn, tình trạng thiếu nước sạch đã xảy ra trong hiện tại và có thể còn xảy ra gay gắt hơn trong tương lai, nếu chúng ta không chú ý bảo vệ nguồn nước. Vì thế, ngay từ bây giờ, xin hãy đừng lãng phí nước.

3. a) Đoạn văn nêu trong bài tập là bản tóm tắt một văn bản nghị luận nổi tiếng, và do đó, trở nên rất quen thuộc : *Đại cáo bình Ngô*. Đó là điều không quá khó khăn để nhận ra, và có thể chưa phải là điều quan trọng nhất.

Vấn đề là ở bài học mà đoạn văn đưa đến : Việc có thể dễ dàng nhận ngay ra một văn bản nghị luận được tóm tắt mà không cần nêu tên, cũng không cần trích dẫn một câu nào trong văn bản đó⁽¹⁾, chứng tỏ bản tóm tắt đã rất thành công, vì đã giữ được những đặc điểm cốt yếu nhất của văn bản cần tóm tắt.

b) Trong nguyên bản của đoạn văn được nêu trong bài tập, ở các chỗ trống có dấu /.../ lần lượt là những từ ngữ :

- Lam Sơn : “Việc nhân nghĩa cốt ở yên dân – Quân điếu phạt trước lo trừ bạo”.
- Minh.
- Lam Sơn.
- “Nghiên ngẫm những sách lược thao” ; “xét nghiệm mọi cơ hung phé”⁽²⁾.
- “Sào dựng lên làm cờ, tập hợp bốn phương dân cày, phu tráng – Rượu hoà nước cùng uống, trên dưới sĩ binh một dạ cha con”⁽³⁾.
- “mưu phạt tâm công”.
- Đông Quan.
- “Kiền khôn bĩ mà lại thái – Nhật nguyệt mờ mà lại trong”⁽⁴⁾.
- “nền thái bình muôn thuở”.

HS có thể điền nhiều hơn, ít hơn, hoặc dùng các từ ngữ khác, miễn là thích hợp.

---

(1) Xin lưu ý : Trong đoạn văn dẫn ở câu (3), tất cả các từ, câu trích từ văn bản đã được người ra câu hỏi gạch đi. Nhưng không vì thế mà người trả lời không dễ dàng nhận thấy : Văn bản được hỏi phải là, và chỉ có thể là *Đại cáo bình Ngô*.

(2) Bản dịch trong SGK *Ngữ văn 10*, tập hai là : “sách lược thao suy xét đã tinh” ; “lẽ hung phé dần đo càng kĩ”.

(3) Bản dịch trong SGK *Ngữ văn 10*, tập hai là : “Nhân dân bốn cõi một nhà, dựng cần trúc ngọn cờ phấp phới – Tướng sĩ một lòng phụ tử, hoà nước sông chén rượu ngọt ngào”.

(4) Bản dịch trong SGK *Ngữ văn 10*, tập hai là : “Kiền khôn bĩ mà lại thái – Nhật nguyệt hối rồi lại minh”.